

Sygn. akt III AUa 81/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.)
Sędziowie:	Beata Górską Jolanta Hawryszko
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 czerwca 2021 r. w S.

sprawy K. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale A. W.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 24 listopada 2020 r., sygn. akt VI U 269/20

1. oddala apelację,
2. odstępuje od obciążenia płatnika składek K. M. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

Jolanta Hawryszko	Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk	Beata Górską
-------------------	----------------------------------	--------------

Sygn. akt III AUa 81/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 4.12.2019 r., nr (...), ustalił dla A. W. podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe jako pracownika u płatnika składek (...) K. M. w maju 2018 roku na kwotę 2.330,77 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji organu rentowego płatnik składek podniósł, że doszło do naruszenia art. 104 i nast. przepisów k.p.a. w zakresie treści decyzji oraz przepisu art. 39 k.p.a., z uwagi na okoliczność, że decyzja została wadliwie doręczona jej adresatowi. Płatnik składek nie wie dokładnie, co organ rentowy chciał mu doręczyć w przesyłce listowej.

Mając na uwadze powyższą argumentację, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania.

W toku procesu zainteresowana K. D. nie zajęła stanowiska sprawie.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 listopada 2020 roku oddalił odwołanie (punkt I orzeczenia) i zasądził od K. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 90 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II orzeczenia).

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Płatnik składek (...) K. M. od 2016 roku prowadzi działalność gospodarczą w zakresie inżynierii i doradztwa technicznego oraz wszelkie usługi z zakresu branży telekomunikacyjnej, realizacji zadań sprzedażowych, usługi doradcze i szkoleniowe. Płatnik prowadzi również punkty sprzedaży telefonii komórkowej (...)

S. M. prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą D. (...), w ramach której prowadzi punkty sprzedaży operatora telefonicznego (...).

Płatnicy (...) K. M. i D. (...) S. M. posiadają siedziby swoich działalności pod tym samym adresem - ul. (...), (...)-(...) M., jest to równocześnie ich adres zamieszkania. Płatnicy są małżeństwem, prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Płatników obsługuje to samo biuro księgowe. K. M. i S. M. prowadzą kilka punktów handlowo - usługowych operatora (...). Od kwietnia 2017 roku do stycznia 2019 roku płatnicy współpracowali ze sobą systematycznie i zorganizowanie. Płatnicy zawarli w formie ustnej umowę o współpracy dotyczącą sprzedaży produktów i sprzętu (...)

A. W. była zatrudniona u płatnika (...) K. M. od 19 lutego 2018 roku do 18 lutego 2019 roku na podstawie umowy o pracę na czas określony, w wymiarze pełnego etatu na stanowisku doradcy klienta. Wynagrodzenie w umowie o pracę określono na kwotę 2.100,00 zł brutto miesięcznie.

Zainteresowana A. W., zatrudniona na podstawie umowy o pracę u płatnika (...) K. M., zawarła z D. (...) S. M. „umowę zlecenia” z dnia 1 marca 2018 roku, na okres od 1 marca 2018 roku do 31 maja 2018 roku, w ramach której zobowiązała się do wykonania następujących prac: sprzedaży produktów i usług zgodnie ze standardem wyznaczonym przez zleceniodawcę. Zgodnie z § 2 umowy, za wykonanie prac zleceniobiorca miał otrzymać po ich wykonaniu wynagrodzenie każdorazowo po przedłożeniu przez zleceniobiorcę rachunku. W umowie przewidziano, że zleceniobiorca nie może powierzyć wykonania pracy innej osobie bez pisemnej zgody zleceniodawcy. Uzgodniono też, że każda ze stron może wypowiedzieć umowę z jednomiesięcznym okresem wypowiedzenia, a w przypadku gdy zleceniobiorca wypowie umowę bez ważnego powodu ponosi odpowiedzialność za wynikłą szkodę. W § 6 umowy wskazano, iż z tytułu przedmiotowej umowy zleceniobiorca nie nabywa żadnych uprawnień pracowniczych. Wynagrodzenie z tytułu umowy zostało wypłacone do rąk zainteresowanej w kwocie 195,00 zł netto - na podstawie przedłożonego rachunku z 31 maja 2018 roku, za okres od 1 maja 2018 roku do 31 maja 2018 roku. Od przychodów uzyskanych przez A. W. z tytułu zawartej „umowy zlecenia”, płatnik składek naliczał i odprowadzał jedynie składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W ramach umowy o pracę zawartej z K. M. zainteresowana pracowała w punkcie sprzedaży sieci (...). Obsługiwała klientów, sprzedawała usługi telekomunikacyjne, telefony i akcesoria do telefonów oraz zawierała umowy z klientami,

a w ramach umowy zlecenia zawartej z D. (...) S. M., zainteresowana wykonywała te same czynności, w tym samym miejscu pracy. Sąd Okręgowy ustalił, że wynagrodzenie z „umowy zlecenia” stanowiło dla zainteresowanej premię od sprzedaży produktów, wykonaną w ramach umowy o pracę łączącej ją z K. M.. Taką formę wypłaty dodatkowego wynagrodzenia pracownikom doradziło płatnikowi obsługujące go biuro rachunkowe. Płatnik składek wypłacała zainteresowanej wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Z kolei wynagrodzenie z tytułu „umowy zlecenia” wypłacał zainteresowanej S. M..

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie płatnika składek nie zasługiwało na uwzględnienie. Wskazując na art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, a także art. 8 ust 2a, ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. z 2020 r., poz. 266, ze zm.) – zwanej dalej ustawą systemową - podniósł, że stan faktyczny ustalił w sprawie w oparciu o przeprowadzone w toku postępowania kontrolnego, przesłuchania S. M. i K. M.. Uwzględnił również treść dokumentów zawartych w aktach organu rentowego, w tym umowy o pracę zainteresowanej i umowy zlecenia. Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż nie przeprowadził w toku niniejszego procesu dowodu z przesłuchania płatnika, ponieważ mimo prawidłowego wezwania na rozprawę wymieniony nie stawił się w Sądzie. Sąd wzywając płatnika wskazał przy tym wyraźnie, iż stawiennictwo jest obowiązkowe – pod rygorem pominięcia dowodu z zeznań. Sąd pierwszej instancji podniósł, że płatnik składek w postępowaniu sądowym nie naprowadził również jakiegokolwiek dowodu zmierzającego do wykazania niezgodności wydanej decyzji z rzeczywistym stanem faktycznym. Płatnik nie przedłożył w procesie jakichkolwiek nowych dokumentów. Nie stawił się na wezwanie celem przesłuchania w charakterze strony. Sąd Okręgowy podniósł, że w okresie objętym zaskarżoną decyzją, A. W. pozostawała w stosunku pracy z płatnikiem od 19 lutego 2018 roku do 18 lutego 2019 roku i równocześnie w okresie od 7 maja 2018 roku do 7 czerwca 2018 roku otrzymywała wynagrodzenie w ramach umowy zlecenia zawartej z D. (...) S. M.. W rozpoznawanej sprawie istota sporu sprowadzała się zatem do oceny prawidłowości ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla A. W., jako pracownika płatnika składek K. M.. Płatnik nie kwestionowała przy tym samego matematycznego wyliczenia wysokości podstawy wymiaru składek, czy okresów objętych zaskarżoną decyzją, nie zgadzała się zaś z organem rentowym, iż przychody z umowy zlecenia zawarte przez zainteresowaną z innym podmiotem stanowiły w rzeczywistości dodatkowe wynagrodzenie z umów o pracę łączących zainteresowaną z płatnikiem.

Sąd Okręgowy podniósł, że dokonanie oceny prawidłowości ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej A. W. winno być poprzedzone oceną charakteru kwestionowanej przez organ rentowy umowy zlecenia jaką zawarła ona z D. (...) S. M., przez pryzmat art. 58 § 1 k.c., tj. ocenę czy w ramach tej umowy zlecenia A. W. wykonywała jakąkolwiek pracę na rzecz S. M. czy też wynagrodzenie z tej umowy opłacało wyłącznie pracę wykonywaną przez zainteresowaną na rzecz jej pracodawcy - K. M.. Sąd musiał zatem rozstrzygnąć, czy zainteresowana w ramach umowy zlecenia zawartej z D. (...) S. M., faktycznie wykonywała pracę na jego rzecz czy też na rzecz (...) K. M., z którą łączył ją stosunek pracy, oraz czy z tego tytułu odwołujący płatnik ma obowiązek odprowadzenia za zainteresowaną należnych składek na ubezpieczenia społeczne.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że w świetle ustalonego w sprawie stanu faktycznego doszedł do przekonania, iż stanowisko organu rentowego wyrażone w zaskarżonej decyzji jest trafne. Postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie wykazało bowiem ponad wszelką wątpliwość, że praca świadczona przez A. W. rzekomo na podstawie umowy zlecenia zawartej z D. (...) S. M., wykonywana była w rzeczywistości na rzecz (...) K. M., tj. podmiotu z którym A. W. łączyła umowa o pracę, a wynagrodzenie, które zainteresowana otrzymywała od S. M. było faktycznie wynagrodzeniem za pracę świadczoną przez zainteresowaną na rzecz płatniczki K. M.. Sąd meriti pokreślił, że istotne dla sprawy okoliczności, tj. co do faktycznego charakteru dokonywanych przez S. M. wypłat wynagrodzenia z umów zlecenia na rzecz zainteresowanej (jako premii od sprzedaży wykonanej przez nią w ramach stosunku pracy łączącego ją z K. M.) potwierdził sam S. M. oraz płatnik w czasie przesłuchania przed organem rentowym. Płatnik w postępowaniu kontrolnym również wyjaśniła, że taką formę wypłaty dodatkowego wynagrodzenia pracownikom doradziło płatnikowi obsługujące płatnika biuro rachunkowe. Sąd Okręgowy wskazując na treść art. 58 § 1 k.c., podniósł, że na podstawie powyższych ustaleń stwierdził, że zawarcie umowy zlecenia przez S. M. z zainteresowaną A. W., zatrudnioną w tym samym czasie na podstawie umowy o pracę u K. M., miało na celu obejście przepisów ustawy

systemowej poprzez stworzenie drugiego tytułu do ubezpieczeń, co z kolei dało możliwość naliczania od niego jedynie składek na ubezpieczenie zdrowotne. Przychód z umów zlecenia stanowił w rzeczywistości premię od sprzedaży i był elementem wynagrodzenia za pracę przysługującego zainteresowanej z umowy o pracę łączącej ją z K. M., w związku z czym powinien być objęty składkami na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, które opłacić powinna K. M. jako pracodawca zainteresowanej w spornym okresie.

Sąd Okręgowy podniósł także, że organ rentowy - wbrew zarzutom odwołującego płatnika - w sposób pełny i wyczerpujący uzasadnił zaskarżoną decyzję i wskazał podstawę prawną jej wydania, tj. przepisy art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej oraz art. 58 § 1 k.c. Organ rentowy wskazał formie tabeli sposób, w jaki obliczył podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, tj. poprzez zsumowanie dochodów z tytułu umowy o pracę i umów zlecenia. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że organ rentowy jest uprawniony do badania ważności umów cywilnoprawnych. Zgodnie bowiem z art. 68 ustawy systemowej do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy między innymi wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne. W myśl natomiast art. 83 ustawy systemowej, ZUS wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw w szczególności dotyczących ustalania wymiaru składek. Organ rentowy posiada więc kompetencję do badania charakteru i do oceny prawnej umów stanowiących tytuł do zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, w tym badania prawidłowości ustalania wymiaru składek i może wydawać decyzje w tym przedmiocie. Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do badania ważności stosunków prawnych stanowiących tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, w celu stwierdzenia objęcia ubezpieczeniem społecznym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.02.2005 r., sygn. III UK 200/04).

Sąd Okręgowy, podniósł że skoro umowa zlecenia zawarta przez zainteresowaną i S. M. była nieważna, a kwoty wypłacone na jej podstawie stanowiły wynagrodzenie za pracę wykonaną przez zainteresowaną na rzecz (...) K. M., to zaskarżona decyzja pozwanego organu w przedmiocie doliczenia do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne również przychodu z tytułu zawartej przez zainteresowaną umowy zlecenia, jest prawidłowa.

Mając powyższe na uwadze, Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie. O kosztach procesu orzekł na podstawie przepisów art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodził się płatnik składek K. M.. Zaskarżyła wyrok w całości. Rozstrzygnięciu zarzuciła:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 k.c. poprzez faktyczne uznanie, że nieważna bezwzględnie czynność prawna może rodzić jakiegokolwiek skutki, również w sferze należności o charakterze publicznoprawnym,

2) przepisów postępowania, tj.:

a) art. 477⁹ § 3 k.p.c. poprzez rozpoznanie odwołania pomimo to, że decyzja organu rentowego nie została doręczona pełnomocnikowi w sposób przewidziany prawem,

b) art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych w zakresie przesłuchania świadków w sytuacji, gdy ich przesłuchanie miało istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Tak formułując zarzuty, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku oraz uchylenie zaskarżonej decyzji organu, a nadto o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko, wyrażone w niniejszej w sprawie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja płatnika składek nie zasługiwała na uwzględnienie.

Analiza zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, w tym zarzutów apelacyjnych, doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Na wstępie, uwzględniając treść art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c., wskazać należy, że Sąd Apelacyjny dokonując własnej oceny przedstawionego pod osąd materiału procesowego stwierdził, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) nie są wadliwe i znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął jako własne zarówno ustalenia faktyczne, nie znajdując przy tym podstaw do uznania słuszności zarzutów apelacji stanowiącej jedynie polemikę z prawidłowymi i wnikliwie uargumentowanymi motywami zapadłego orzeczenia. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił w szczególności mające kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności dotyczące zatrudnienia zainteresowanej A. W. i świadczenia przez wymienioną pracy na rzecz pracodawcy – płatnika składek K. M., w ramach zajmowanego stanowiska doradcy klienta w salonie operatora (...). Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że mimo dodatkowo zawartej umowy zlecenia z S. M., zainteresowana świadczyła pracę na rzecz swojego pracodawcy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że K. M. i S. M. wspólnie zdecydowali się na zawieranie z pracownikami, a w tym i z zainteresowaną A. W., dodatkowych umów (poza pracowniczym stosunkiem pracy), aby tym sposobem obejść przepisy art. 6 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 w zw. z art. 13 pkt 1 i 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. z 2021 r., poz. 423) – zwanej dalej ustawą systemową – i ograniczyć koszty po stronie płatnika składek, poprzez uniknięcie opłacania przez niego składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tytułu pracowniczego zatrudnienia zainteresowanej. Wniesione odwołanie, a następnie apelacja, płatnika składek, nie dała żadnych podstaw do przyjęcia jakiegokolwiek innego racjonalnego powodu dla dodatkowego zatrudnienia zainteresowanej, tj. na podstawie umowy cywilnoprawnej z innym podmiotem, w szczególności gdy praca była dalej świadczona rzecz płatnika składek. W konsekwencji organ rentowy prawidłowo ocenił, że skoro wynagrodzenie za pracę, wypłacane zainteresowanej, było świadczeniem wzajemnym za pracę świadczoną na rzecz pracodawcy, to ten płatnik składek powinien w całości oskładkować przychody zainteresowanej, a zatem bez pomijania przychodu wypłacanego z dodatkowych umów.

Sąd Apelacyjny wskazując na rzekome oddalenie wniosków dowodowych, zawartych w piśmie procesowym pełnomocnika płatnika składek z dnia 5.06.2020 r. (k. 21) wskazuje, iż skarżący pomija jednocześnie fakt, iż Sąd Okręgowy wezwał płatnika składek na rozprawę z dnia 24.11.2020 r. celem przesłuchania w charakterze strony, pod rygorem pominięcia tego dowodu. Została również wezwana zainteresowana oraz S. M. w charakterze świadka. Wymienieni jednak nie stawili się na rozprawę i nie usprawiedliwili swoich nieobecności. Płatnik składek i świadek S. M., po odebraniu wezwań w dniu 22.10.2020 r., mieli przed rozprawą z dnia 24.11. (...), ponad miesiąc na ewentualne zajęcie stanowiska w sprawie, z czego również nie skorzystali. Pełnomocnik płatnika składek wnosząc apelację nie wyjaśnił przyczyn nieobecności płatnika składek, ani wskazanego świadka. Za bezzasadne należy zatem uznać stanowisko, że Sąd pierwszej instancji powinien był oczekiwać dalszej inicjatywy procesowej i zwlekać z rozstrzygnięciem sprawy, w sytuacji, gdy wymienione osoby już raz zignorowały wezwania sądu i nie zamierzały tym samym składać zeznań, a zgromadzony na etapie postępowania przed organem rentowym materiał dowodowy daje podstawy do wyjaśnienia istoty sprawy i stanowczego rozstrzygnięcia. Należy dodać, że skarżący podnosząc zarzut braku przeprowadzenia dowodów z zeznań wskazanych osób, nie podjął się nawet próby wykazania, że wskutek tego rodzaju braku mogło dojść do poczynienia nieprawidłowych ustaleń faktycznych, mających wpływ na treść zapadłego rozstrzygnięcia. Ponadto, podnieść należy, że chybiony w sprawie był również wniosek dowodowy o przesłuchanie w charakterze świadków P. S., czy G. K., na okoliczność celu zawierania z tymi osobami umów zlecenia, skoro sprawa nie dotyczyła wymienionych osób, tylko zainteresowanej A. W..

Odnosząc się natomiast do zarzutu apelacyjnego „rozpoznania odwołania mimo to, że decyzja nie została doręczona w sposób przewidziany prawem”, należy podkreślić, że ewentualne błędy organu rentowego w toku postępowania nie mają wpływu na treść rozstrzygnięcia sądów, bowiem sądy ubezpieczeń społecznych nie ograniczają się do formalnej

kontroli zaskarżonej decyzji, czy oceny prawidłowości toku postępowania administracyjnego, lecz w związku z wniesionym odwołaniem od decyzji, rozpoznają sprawę merytorycznie. Trzeba przy tym podkreślić, że bez znaczenia pozostaje tutaj podniesiona przez płatnika składek kwestia, ile faktycznie decyzji organu rentowego zostało mu doręczonych w jednej przesyłce pocztowej, skoro bezsporne jest, iż decyzja wydana w niniejszej sprawie została płatnikowi składek skutecznie doręczona, gdyż stała się następnie przedmiotem zaskarżenia (płatnik wniósł bowiem od niej odwołanie). Dywagacje skarżącego, że właściwie nie wie on, jakie decyzje organ rentowy chciał mu doręczyć, są bezprzedmiotowe, gdyż oczywiste jest, iż decyzja została wydana, a następnie doręczona.

Sąd Apelacyjny podnosi, że w sprawie niewątpliwie miał zastosowanie przywołany również przez Sąd pierwszej instancji przepis art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Zgodnie z treścią przedmiotowego przepisu, za pracownika w rozumieniu tej ustawy uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Powyższe rozwiązanie legislacyjne jest wyrazem dążenia ustawodawcy do objęcia obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenia społeczne przychodów z umów zlecenia i o dzieło zawartych, bądź wykonywanych na rzecz tego samego pracodawcy, a tym samym uniemożliwienie pracodawcom, będącym płatnikami składek na ubezpieczenie osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, unikania powinności uiszczenia składek od przychodów osiągniętych w związku z wykonywaną na ich rzecz pracą oraz przeciwdziałanie praktyce unikania regulowania wobec pracowników zobowiązań z tytułu godzin nadliczbowych. Sąd Apelacyjny podziela zatem stanowisko prawne wyrażane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zapoczątkowanym uchwałą z dnia 2 września 2009 r., sygn. akt II UZP 6/09, opubl. w OSNP nr 3-4/2010, poz. 46, że w wypadku, gdy osoba, pozostająca w stosunku pracy, jednocześnie w ramach umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią wykonuje pracę na rzecz swojego pracodawcy, to pracodawca ten jest nadal płatnikiem składek na obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe tego pracownika z tytułu tej umowy (zob. też np. uchwała SN z 6 lutego 2014 r., sygn. akt II UK 279/13, Lex nr 1436176). Należy dodać, że wyżej wskazane stanowisko zajmują też sądy apelacyjne (zob. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 30 lipca 2015 r., sygn. akt III AUa 754/15, Lex nr 1793814; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 20 października 2015 r., sygn. akt III AUa 224/15, Lex nr 1927589; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 27 października 2015 r., sygn. akt III AUa 252/15, Lex nr 1927597; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 29 października 2015 r., sygn. akt III AUa 132/15, Lex nr 1927574).

Sąd Najwyższy w kolejnym wyroku z dnia 3 października 2017 r., sygn. II UK 488/16, opubl. w MoPr 2017 nr 11, str. 562, Legalis nr 1683011) wyjaśnił również, że „praca wykonywana na rzecz pracodawcy” to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią. Oznacza to, że bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią, wystarczającą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2a in fine ustawy systemowej jest korzystanie przez pracodawcę z wymiernych rezultatów pracy swojego pracownika, wynagradzanego przez osobę trzecią ze środków pozyskanych od pracodawcy na podstawie umowy łączącej pracodawcę z osobą trzecią. Nadto, ze względu na posłużenie się w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej szerokim pojęciem „pracownik”, stosunek pracy łączący pracodawcę z pracownikiem stanowi wyłączny tytuł ubezpieczenia, który pochłania dodatkowy stosunek cywilnoprawny. Osoba wykonująca pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik i na tym kwestia jej ubezpieczenia się wyczerpuje (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 marca 1997 r., I PKN 43/97, OSNAPiUS 1997 nr 24, poz. 49; z 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, i z 6 lutego 2014 r., II UK 279/13). Z tych tytułów nie powstaje obowiązek ubezpieczenia społecznego, a także problem zbiegu ubezpieczeń regulowany w art. 9 ustawy systemowej. Uznaje się, że w tym przepisie pojęcie pracownika jest rozszerzone na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy pracę na rzecz swojego pracodawcy. Także więc w zakresie tej sfery aktywności uznawany jest – na potrzeby ubezpieczeń społecznych – za pracownika tego właśnie pracodawcy i pracodawca jest płatnikiem składek z tego tytułu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2018 r., sygn. I UK 287/17, Legalis numer 1770181 w wskazane w tymże: uchwała Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46 oraz wyroki: z 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, z 11 maja

2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z 18 marca 2014 r., II UK 449/13, z 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, i z 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09).

Należy wskazać, że z regulacją art. 8 ust. 2a ustawy systemowej koresponduje unormowanie zawarte w art. 18 ust. 1a i w art. 20 ust. 1 tej ustawy, dotyczące problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W sytuacjach, do których odwołuje się art. 8 ust. 2a ustawy systemowej mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, a zatem konsekwentnie w art. 18 ust. 1a ustawy systemowej i następnie w art. 20 ust. 1 ustawy systemowej nakazano w stosunku do tych ubezpieczonych uwzględnienie w podstawie wymiaru składek również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Podsumowując, w przypadku pracowników, o których mowa w art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy oraz umów cywilnoprawnych. W odniesieniu do tej kategorii ubezpieczonych (pracowników) płatnikiem składek jest pracodawca, a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej jedynie uwzględnia się w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy (art. 18 ust. 1a ww. ustawy). Pracodawca ustalając zatem podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Obowiązki płatnika powinny bowiem obciążać podmiot, na rzecz którego praca w ramach umowy cywilnoprawnej jest faktycznie świadczona i który w związku z tym uzyskuje jej rezultaty, unikając obciążeń i obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy. Ugruntowane stanowisko w tej kwestii zostało zaprezentowane w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r. (sygn. I UK 252/09, LEX nr 577824), z dnia 22 lutego 2010 r., (sygn. I UK 259/09, LEX nr 585727) i z dnia 18 października 2011 r. (sygn. III UK 22/11, OSNP 2012/21-22/266) oraz w postanowieniu Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2012 r. (sygn. III UK 64/11, LEX nr 1215455).

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że zainteresowana w ramach stosunku pracy, świadczyła pracę na rzecz swojego pracodawcy, w zakresie obsługi klienta w salonie sieci (...). Zawarta przez zainteresowaną dodatkowa umowa z podmiotem trzecim, tj. S. M., na tle realizacji wskazanego stosunku pracy, nie wywołała żadnych skutków prawnych, wobec czego niezasadny okazał się zarzut apelacyjny, jakoby z faktu stwierdzenia nieważności umowy cywilnoprawnej Sąd pierwszej instancji wywiódł obowiązek płatnika składek w zakresie obliczenia, pobrania i odprowadzenia składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. Jak wynika z powyższych rozważań prawnych, obowiązek ten wynikał z faktu nawiązania stosunku pracy z zainteresowaną, świadczenia przez wymienioną pracę na rzecz swojego pracodawcy, mimo zawarcia osobnej umowy, oraz ze wskazanych uprzednio bezwzględnie obowiązujących przepisów ustawy systemowej.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

W punkcie II wyroku Sąd rozstrzygnął o kosztach postępowania, odstępując od obciążania płatnika kosztami zastępstwa procesowego.

Zgodnie z treścią przepisu art. 98 k.p.c., strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Przy czym, zgodnie z treścią art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepisy kodeksu postępowania cywilnego statuuje tym samym zasadę, że wprawdzie wynik procesu z reguły decyduje o obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, niemniej nie jest to obowiązek nieograniczony i podlega ocenie z punktu widzenia zasad słuszności.

Kodeks nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 roku, II CZ 210/73, Lex, nr 7366). Zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu,

jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej (por. postanowienie SN z dnia 14 stycznia 1974 roku, sygn. akt II CZ 223/73, LEX nr 7379). Do wypadków szczególnie uzasadnionych w rozumieniu art. 102 k.p.c. można także zaliczyć sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu sądu (por. postanowienie SN z dnia 1 września 1973 roku, sygn. akt I CZ 122/73, OSNC 1974/98). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

Na kanwie powyższych rozważań stwierdzić należy, że w niniejszej sprawie wystąpiły przesłanki do odstąpienia od obciążania płatnika kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej w oparciu o art. 102 k.p.c.

Po pierwsze, w ocenie Sądu Apelacyjnego płatnik pozostaje obecnie w trudnej sytuacji majątkowej, z uwagi na panujący stan epidemii i zmieniające się obostrzenia. Przez okres ten firma zarabia wyłącznie na koszty stałe w tym przede wszystkim na wynagrodzenia pracowników (oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania k. 124-126). Ponadto wskazać należy, że nakład pracy pełnomocnika ZUS w sprawach z odwołania S. M. lub K. M. ma charakter powtarzalny z uwagi na jednakowy charakter sprawy a Sąd pierwszej instancji zasądził pełne koszty postępowania pierwszoinstancyjnego.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 102 orzeczono jak w punkcie II sentencji wyroku.

Jolanta Hawryszko Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk Beata Górńska